

DVOJÍ KVALITA Legislativní vývoj – srpen 2019

Východiska

Sdružení českých spotřebitelů a Kabinet pro standardizaci, nevládní organizace, které se tématem dlouhodobě zabývají, jsou jednoznačného názoru, že pokud je na trhu výrobek, zavedený pod určitým všeobecně známým názvem, značkou, grafickým vyobrazením atp., je klamáním spotřebitele (nekalou praktikou), pokud je na různé trhy uváděn s různými vlastnostmi anebo složením. A to zejména, pokud existuje důvodný předpoklad, že odlišné vlastnosti či receptura mohou mít významný vliv nejen na jeho kvalitu, ale také na cenu. A to i přesto, že v označení jsou jeho vlastnosti a složení správně uvedeny.

Téma bylo po několik let otevíráno prakticky výlučně ve vztahu k potravinám, přestože naše organizace opakovaně poukazovaly na jeho obecnost.

Teprve v průběhu roku 2018 EK revidovala přístup takového zaměření a připravila revizi obecné směrnice o nekalých obchodních praktikách, tedy obecně na potraviny i průmyslové spotřebitelské výrobky.

Aktuální situace

Na podstatě revidovaného znění obecné směrnice o nekalých obchodních praktikách se shodly v dubnu 2019 EP i Rada.

Jakékoliv uvádění zboží na trh v jednom členském státě jako zboží totožného se stejným zbožím uváděným na trh v jiných členských státech, ačkoliv takové zboží má podstatně odlišné složení nebo znaky, pokud to není odůvodněno oprávněnými a objektivními faktory.

A reakce politiků?

- Premiér pan Babiš: Velké státy nás převálcovaly. Ale předložil jsem téma na zasedání 11 „nových“ členských států ve Varšavě. Téma je zaujalo (sic!) a nyní bude vše jinak...
- Europoslankyně paní Sehnalová: Směrnice o nekalých obchodních praktikách je v konečném důsledku ... pro dozorové orgány nepoužitelná a fakticky vede k legalizaci dvojí kvality... bude nutné v zájmu českých spotřebitelů na národní úrovni přijmout takové požadavky na označování, aby zákazníci na pultech obchodů u nás výrobky dvojí kvality na první pohled poznali a mohli se jim vyhnout ...
- Ministr zemědělství pan Toman: Díky tomu, že dvojí kvalitu zakážeme v aktuálně chystané české novele zákona o potravinách, začne zákaz platit podstatně dříve než v rámci dvouleté, takzvané transpoziční, lhůty evropské směrnice. Za porušení zákazu bude možné udělit pokutu až 50 milionů korun.

Komentář Sdružení: Rozhořčení a rozčarování politiků vyvolal dovětek „pokud to není odůvodněno oprávněnými a objektivními faktory“. Jsme ale názoru, že i bez tohoto dovětku by bylo uplatnění původně navrhovaného vymezení dvojí kvality z hlediska vymahatelnosti bezzubé.

Ještě před vlastním formálním přijetím evropského předpisu, ke kterému ještě nedošlo (léto 2019), se zapracování opatření nekalých praktik ohledně dvojí kvality do vnitrostátní legislativy ujaly jak Ministerstvo průmyslu a obchodu, tak Ministerstvo zemědělství; problematika tak bude aplikována do dvou právních předpisů (ať to nemají účastníci trhu zbytečně jednoduché, že).

Novely zákona č. 110/1997 S., o potravinách, a zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, by měly být na podzim t. r. projednány v Parlamentu ČR a v příštím roce vstoupit v platnost:

- ❖ **v novele zákona o ochraně spotřebitele** je navržena úprava ustanovení o klamavých obchodních praktikách s tím, že *„obchodní praktika se (mj.) považuje za klamavou, pokud ve věcných souvislostech, s přihlédnutím ke všem jejím rysům a okolnostem, vede nebo může vést k tomu, že spotřebitel učiní rozhodnutí ohledně koupě, které by jinak neučinil, a pokud zahrnuje jakékoliv uvádění výrobku na trh jako výrobku totožného s výrobkem uváděným na trh v jiném členském státě Evropské unie, přestože takový výrobek má podstatně odlišné složení nebo znaky, pokud to není odůvodněno oprávněnými a objektivními skutečnostmi.“*

Kdo tak přesto učiní, dopouští se přestupku s možností sankce až 50 milionů Kč.

- ❖ **v novele zákona o potravinách** má být napříště zakázáno na trh uvádět potraviny *„označené zdánlivě totožně s potravinou uváděnou na trh v jiném členském státě Evropské unie, ačkoliv potravina uváděná na trh v České republice má odlišné složení nebo vlastnosti.“*

Přestoupení zákazu se hodnotí stejnou výší sankce, a tedy až 50 miliony Kč.

Závěr

Pokud tyto úpravy projdou legislativním procesem, budeme s napětím sledovat, jak účinně budou tato ustanovení dozorové orgány schopny vymáhat a nedostatky, které na trhu do té doby případně zůstanou, i sankcionovat.

Novela zákona o ochraně spotřebitele je v notifikačním procesu v EU. O tom, zda byl do notifikačního procesu odeslán návrh zákona o potravinách, informace nemáme.

Přílohy:

Novela zákona o ochraně spotřebitele - z důvodové zprávy

§ 5 Klamavá konání

(3) Obchodní praktika se rovněž považuje za klamavou, pokud ve věcných souvislostech, s přihlédnutím ke všem jejím rysům a okolnostem, vede nebo může vést k tomu, že spotřebitel učiní rozhodnutí ohledně koupě, které by jinak neučinil, a pokud zahrnuje

d) jakékoliv uvádění výrobku na trh jako výrobku totožného s výrobkem uváděným na trh v jiném členském státě Evropské unie, přestože takový výrobek má podstatně odlišné složení nebo znaky, pokud to není odůvodněno oprávněnými a objektivními skutečnostmi.

§ 24 Přestupky

(1) Výrobce, dovozce, vývozce, dodavatel, prodávající nebo jiný podnikatel se dopustí přestupku tím, že

f) uvede na trh výrobek v rozporu s § 5 odst. 3 písm. d).

(14) Za přestupek lze uložit pokutu do

e) 50 000 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. f)

Novela zákona o potravinách – z důvodové zprávy

K § 10 odst. 1 písm. g)

Nové písmeno g) v návaznosti na průzkumy situace na trhu (testy dvojí kvality potravin), reaguje na výskyt obchodních praktik, kdy jsou v České republice a různých členských státech Evropské unie nabízeny spotřebitelům ke koupi potraviny se stejným marketingovým záměrem, tj. pod stejnou obchodní značkou, se stejným obalem, stejnou grafikou, barvami a podobně, které se nicméně liší

svými vlastnosti jako například seznamem složek, zastoupením složek, kvalitou složek, senzorickými vlastnostmi nebo odlišným množstvím potravin ve stejně velkém obalu. Spotřebitel se tak dostává do situace, kdy jsou mu v České republice a v jiné členské zemi Evropské unie nabízeny produkty, jejichž obchodní název a obal vypadá z jeho hlediska stejně nebo velmi podobně, tj. zaměnitelně. Spotřebitel se tudíž mylně domnívá, že si kupuje totožnou potravinu. Ačkoli jsou tyto potravinářské produkty označeny v souladu s platnou právní úpravou, liší se zdánlivě totožné potraviny svými vlastnostmi. Tuto skutečnost může v některých případech spotřebitel odhalit pouze po detailním srovnání složení obou výrobků, k čemuž ovšem při běžném nákupu nemá příležitost.

Cílem ustanovení není regulovat obchodní značky tak, aby pokud výrobek nese obchodní značku „XY“ musela existovat jen jeho jedna verze a tato verze byla stejná v České republice a ostatních členských státech Evropské unie. Cílem ustanovení je, aby potravina v České republice prezentovaná spotřebiteli stejným způsobem jako potravina v jiném členském státě Evropské unie byla svými vlastnostmi také totožná.

Pokud je cílem výrobce vyrábět několik variant výrobku s obchodní značkou „XY“ pro různé členské země, například kvůli různým spotřebitelským preferencím, je možné, aby se výrobek nadále „XY“ jmenoval, ale pokud se značkový výrobek liší vlastnostmi v různých zemích, tj. existuje jeho několik verzí, musí být tyto verze spotřebiteli odlišně prezentovány například barvou, grafikou nebo dodatečným textem jednoznačně odlišujícím jednu verzi výrobku od druhé. Na základě odlišností v prezentaci nebudou výrobky pro spotřebitele při nákupu zdánlivě totožné a spotřebitel nebude uváděn v omyl, že kupuje výrobek se stejnými vlastnostmi jako v jiné zemi Evropské unie.

Slova „označené zdánlivě totožně“ jsou použita záměrně z toho důvodu, aby provozovatel potravinářského podniku nemohl argumentovat například tím, že se jedná o odlišné produkty, jelikož jejich obal se liší detaily - prvky, znaky, barvami, grafikou, označením - které jsou pro spotřebitele z hlediska rozlišení na první pohled stejně vypadajících produktů nevýznamné, jako například několik rozdílných slov na etiketě, pečeť kvality na etiketě nebo rozdílný seznam složek na etiketě. Pokud by bylo použito pouze slovo „totožně“, bylo by ustanovení aplikovatelné pouze na potraviny mající naprosto identický obal, nelišící se v žádném detailu. Praxe a testy dvojí kvality ovšem ukázaly, že obaly jsou na první pohled stejné, ale mohou se lišit v detailech. Odlišnými vlastnostmi se rozumí například použití odlišných složek, jejich množství, poměru nebo kvality, odlišné senzorické vlastnosti nebo odlišné množství potravin ve stejně velkém obalu.

Cílem návrhu je stav, kdy provozovatel potravinářského podniku musí zajistit, aby potraviny, které se svými vlastnostmi liší, nebyly spotřebiteli prezentovány zdánlivě stejným způsobem (obalem, označením, barvami, grafikou, marketingem).

Sdružení českých spotřebitelů, z. ú., (SČS) si klade za cíl hájit oprávněné zájmy a práva spotřebitelů na vnitřním trhu EU a ČR, přičemž zdůrazňuje preventivní stránku ochrany zájmů spotřebitelů: „Jen poučený spotřebitel se dokáže účinně hájit.“ SČS působí v řadě oblastí – pokrývá odbornost ve vztahu ke kvalitě a bezpečnosti výrobků včetně potravin, technické normalizaci a standardizaci, kvalitě a bezpečnosti služeb včetně služeb finančního trhu aj.

SČS, Pod Altánem 99/103; 100 00 Praha 10; +420 261263574; scs@konzument.cz; www.konzument.cz

Kabinet pro standardizaci, o. p. s., (KaStan) je nezávislou obecně prospěšnou společností založenou Sdružením českých spotřebitelů. Cílem je zvyšování bezpečnosti a kvality výrobků a služeb vytvářením a podporou funkce nástrojů zajišťujících účinné zapojení spotřebitelů do standardizačních procesů (technická normalizace, certifikace a posuzování shody, akreditace, dozor nad trhem), včetně uplatňování technických předpisů a norem ve prospěch spotřebitelů a korektního trhu.

KaStan, Pod Altánem 99/103; 100 00 Praha 10; +420 261263574; info@top-normy.cz; www.top-normy.cz